

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

ALTEA

LA MARINA BAIXA

**AJUNTAMENT
D'ALTEA**

**INSTITUT
CARTOGRÀFIC
VALENCIÀ**

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Lingüísticotècnics

RECULL I TEXT
Joan Borja i Sanz

GRAFISME
Esperança Martínez Molina

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Altea, 241

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 963 874 023
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Altea

ISBN: 978-84-482-6631-8
Depòsit legal: V-3258-2021

Impressió: gràfiques vimar
Alzira de Roges, 11 • 94.00.16940.00 • Torroja • València

www.avl.gva.es

ALTEA

Altea és un municipi costaner situat a la part septentrional de la Marina Baixa. Arrecerat per la serra de Bèrnia, el terme d'Altea és travessat i regat, de nord-oest a sud-est, pel riu Algar, que hi desemboca. Fita amb els termes de l'Alfàs del Pi (al sud i sud-oest); els de la Nucia i Callosa d'en Sarrià (a l'oest); els de Xaló i Benissa (al nord), i el de Calp (al nord-est). De més a més, la població dona nom a la badia d'Altea —«la casa de la mar», en paraules de l'escriptora Carmelina Sánchez-Cutillas—, que banya tot el terme municipal pel cantó sud-est. Té una superfície de 34,43 km² i una altitud mitjana de 61 metres, amb contrastos que van des del nivell del mar fins a les altures de la serra de Bèrnia (1.128 metres al cim).

El relleu de la costa d'Altea consta, essencialment, de platges de pedra. Hi ha també penya-segats amb un elevat valor paisatgístic. D'especial interès geològic és, a la partida de l'Olla, la platja fòssil de la Cova del Flare i, sobretot, l'aflorament de roca volcànica de cap Negret (declarat Monument Natural al novembre de 2020). Aquest aflorament és, juntament amb les illes Columbretes i Cofrents, un dels tres únics paisatges eruptius del territori valencià. Més al nord de cap Negret, al litoral septentrional de la badia, se situen, properes a la platja, dues illes minúscules: la Illeta i l'illot.

Fins al segle XVII, el principal nucli poblacional d'Altea se situava al nord del riu Algar, a les faldes de la serra de Bèrnia: al lloc on actualment es troba Altea la Vella. Es tractava d'una ubicació estratègica, relativament distanciada del perill que significaven les incursions barbaresques a la primera línia de costa. Tanmateix, poc després de l'expulsió dels moriscos, l'11 de gener de l'any 1617, Jaume de Palafox (marqués d'Ariza i senyor de les baronies de Calp, Benissa, Teulada i Altea) va atorgar carta de poblament a quaranta-nou noves famílies, que van rebre terres i cases al poble nou d'Altea en règim d'emfiteusi. Aquesta cessió va significar, en realitat, l'acte fundacional de l'Altea actual, situada al sud de la desembocadura del riu Algar, a la vora de la mar: al bell centre de la badia.

El patrimoni arqueològic d'Altea delata una ocupació del territori antiga, contínua i permanent. Les pintures rupestres esquemàtiques de la penya de l'Ermida del Vicari testimonien la presència humana ja durant el Neolític, fa més de 5.000 anys. Igualment, jaciments com el del castellet de l'Ama, el castellet d'Altea la Vella, el tossal de la Malladeta, el tossal de Mosmai o cap Negret aporten vestigis de successius poblaments durant l'Edat del Bronze. Així mateix, la cultura ibèrica ha deixat empremta en jaciments com els de Sogai, cap Negret, el tossal del Monjo, la platja de l'Olla, Benimussa i, molt especialment, la necròpolis d'Altea la Vella, on es van localitzar nombroses urnes d'orelletes i la cèlebre estela funerària ibèrica d'Altea la

Vella. També són abundants els vestigis arqueològics del període romà, en què destaquen, a més de la vil·la de la Pila, les restes de l'aqüeducte dels Arcs. Hi ha, a més, construccions del temps de Xarq al-Andalus (com ara el molí dels Moros, al marge dret del riu Algar) i, naturalment, de totes les èpoques del domini cristià, des del segle XIII fins a l'actualitat. Un esment específic mereixen el baluard i el recinte emmurallat renaixentista, de finals del segle XVI i primeries del XVII (declarats Bé d'Interés Cultural amb la categoria de Conjunt Històric l'any 2013), que determinen la inconfusible silueta paisatgística i la icònica imatge arquitectònica del municipi.

Després de la refundació de l'any 1617, el desenvolupament econòmic que es produeix a Altea —gràcies a la pesca, l'agricultura i el comerç— es tradueix en un progressiu augment de la població. Aquest increment demogràfic, al costat d'un millor control dels atacs corsaris, facilita l'expansió urbana del municipi, extramurs, cap a la part baixa contigua a la platja. A finals del segle XVIII la població arriba als 5.000 habitants: una xifra que serveix com a referència per al segle XIX (5.193 habitants, el 1857; 5.790, el 1887, i 5.977, el 1900) i per als dos primers terços del segle XX (4.865, el 1920; 5.829, el 1940, i 5.620, el 1960).

Tanmateix, el desenvolupament del sector turístic a partir de la dècada dels seixanta del segle XX va comportar un importantíssim canvi de model productiu, amb un desplaçament clar des del sector primari (agricultura i pesca) fins al secundari (construcció) i terciari (societat de serveis). Aquesta transformació va repercutir d'una manera molt evident en el creixement demogràfic: l'any 1970 Altea té ja 8.804 habitants; el 1981, 11.108; el 1991, 12.821, i, en el canvi del segle XX al XXI, comença a superar els 15.000 habitants. Aquest augment poblacional és encara més intens durant els inicis del segle XXI, en què es passa dels 15.579 habitants de l'any 2001 als 24.333 de l'any 2013, en bona mesura com a conseqüència de l'arribada de nous residents. No obstant això, aquest creixement sembla haver-se estabilitzat en la segona dècada del segle XXI, de manera que en el cens de 2019 es comptabilitzen només un total 22.290 habitants: 10.612 d'origen valencià, 3.767 procedents d'altres comunitats autònomes d'Espanya i 7.911 nascuts a l'estranger.

Actualment Altea es pot considerar un municipi paradigmàtic pel que fa a la viabilitat, en el context valencià, d'un model turístic de qualitat que aposta pel creixement sostenible, la protecció del medi ambient, la conservació dels recursos naturals i paisatgístics, la valoració i la promoció del patrimoni arquitectònic i urbanístic, i una rica i variada oferta cultural durant tot l'any, que és especialment sensible amb la tradició, la producció i la creativitat pròpies.

ELEMENTS FÍSICS

Orografia

Cantal de Monero
Cantalar de la Tia Betriu
Clot de Mingot
Clot dels Pilars
Colladet d'Oreca
Collado del Feixuc
Costera Blanca
Costera del Colomer
Cova dels Canelobres
el Passet
el Portitxol
el Rellonge
els Penyons
Foia d'Horaci
Foia de Mulet
la Panxa Blanca
Lloma Grossa
Llomes de Llamp
Morret de Riera
Penya del Vicari
Penyes de Bacora

Penyes Roges
Pinar de Calces
Pla de la Lloca
Pla de Patrici
Pla de Riquet
Pla del Fort
Pla Roig
Serra de Bèrnia
Tossal de la Currita
Tossal de la Font
Tossal de la Malladeta
Tossal de les Quintanes
Tossal de les Rotes
Tossal de Montagut
Tossal de Morro
Tossal de Roques
Tossal del Cadirer
Tossal del Monjo
Tossal Roig
Tossals del Mandem

Relleu litoral i marítim

Cap Negret
Illeta de l'Olla
Illot de l'Olla
Platja de Capblanc
Platja de l'Albir

Platja de l'Espigó
Platja de la Roda
Platja Fòssil de la Cova del Flare
Punta de la Barreta
Punta del Mascarat

Hidrografia natural

Barranc de l'Aigua
Barranc de la Sisca
Barranc de les Revoltes
Barranc de Riquet
Barranc de Sogai
Barranc del Garroferet
Barranc del Gat
Barranc del Gord
Barranc del Llosar
Barranc del Paret
Barranc dels Arcs
Barranc dels Macits
Barranc Fondo
Barranc Salat
el Barranquet

Font de Bèrnia
Font de Capçana
Font de Ferrer
Font de l'Ama
Font de la Barca
Font de Rostoll
Font del Bou
Font del Garroferet
Font del Perolet
Font del Runar
Font dels Macits
Font Gran
Riu de Guadalest
Riu Algar

Hidrografia artificial

Presa dels Dos Rius

Altres llocs d'interés

Aqüeducte dels Arcs
Camp de Golf
Castellet de l'Ama
Cementeri
Convent de l'Olla
Era de Sant Llorenç
Ermita de Sant Lluís
Ermita de Sant Roc
Ermita de Sant Tomàs

Ermita de Santa Bàrbera
Ermita del Vicari
Instal·lacions Esportives
Molí dels Moros
Palau Altea
Polígon Industrial El Planet
Polígon Industrial La Carbonera
Polígon Industrial Montagut

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Altea	Urbanització El Paradís
Altea la Vella	Urbanització El Planet
Capblanc	Urbanització La Carbonera
Capnegret	Urbanització La Galera Alta
Casa de Gadea	Urbanització La Galera Baixa
el Ravalet	Urbanització Mascarat-
l'Olla	Campomanes
la Moreria	Urbanització Sant Xotxim
Urbanització Alhama	Urbanització Santa Clara
Urbanització Carretera de l'Albir	Urbanització Serra d'Altea

Partides i paratges

Benimussa	l'Ama
Capblanc	l'Horta
el Bardal	la Basseta
el Barranquet	la Carbonera
el Cascall	la Foia
el Mascarat	la Foia Baixa
el Piteu	la Foia lcart
el Pla de Castell	la Galera
el Planet	la Lloma
el Pontet	la Pila
els Arcs	les Anxovetes
els Corralis	les Quintanes
els Dos Rius	les Rotes
els Gotissos	Montagut
els Racons	Mosmai
Garganes	Riquet
l'Adrover	Sant Jordi
l'Algepsa	Sogai

Vies de comunicació

Camí d'Algar

Camí de l'Empedrat

Camí de l'Horta

Camí de la Lloba

Camí de les Boqueres

Camí de Mandem

Camí de Sant Jordi

Camí de Sogai

Camí del Barranquet

Camí del Pontet

Camí del Volador dels Corbs

Camí dels Arcs

Camí dels Racons

Camí Fondo

Camí Vell d'Alacant

Camí Vell d'Altea a Callosa

Carretera de Callosa d'en Sarrià

Carretera de l'Albir

Carretera de la Nucia

Estació d'Altea

Estació de l'Olla

Ferrocarril Alacant-Dénia

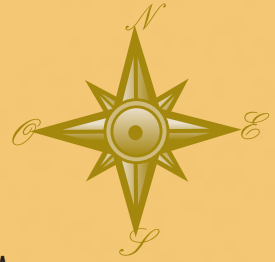
Port d'Altea

Port de Marimuntanya

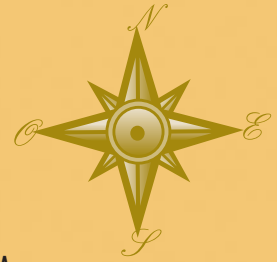
Port Esportiu Luis Campomanes

Elements físics

Presència humana

TERME DE XALÓ

TERME DE BENISSA

TERME DE CALLOSA
D'EN SARRIÀ

TERME DE CALP

